

PORTTITORNIRAKENNUKSEN (12.2) L2-SUUNNITELMIIN LIITTYVÄ
TARKISTETTU RAKENNUSHISTORIALLINEN SELVITYS

Hämeenlinnassa 3.12.1979
Mirja Kanerva ja Päivi Luopi

1. kerros:

Ensimmäisestä kerroksesta on purettu vuosina 1837, 1846, 1869, 1886 ja 1910 sekä sen jälkeen rakennetut väliseinät. Alapohja vuodelta 1886 on purettu tutkimuskaivausten yhteydessä. Kehämuuriin vuosina 1837 ja 1886 puhkaistut ikkuna-aukot muurataan osittain umpeen ja syvennyksiin sijoitetaan tilat hälytyskeskusta ja varastoa varten. Porrashuone entistetään alkuperäiseen asuunsa kuitenkin niin, että nykyiset tiiliaskelmat säilytetään. Toinen suurista vankihuoneista holvataan ristiholvein alkuperäiseen asuunsa säilyneiden rakennusfragmenttien ja -piirustusten avulla. Ensimmäisestä kerroksesta avataan alkuperäinen yhteys leipomorakennukseen ja kaikki ensimmäisen kerroksen huonetilat saatetaan vuoden 1783 asuun myös ikkuna- ja oviaukkojen osalta.

2. kerros:

Toisesta kerroksesta on purettu vuosina 1837, 1846, 1869, 1886, 1910 sekä sen jälkeen rakennetut väliseinät ja osittain myös v. 1886 tehty välipohja. Portaat ovat säilyneet alkuperäisessä asussaan. Toinen toisen kerroksen vankihuoneista holvataan ensimmäisen kerroksen tapaan ristiholvein. Perusteina käytetään löydettyjä rakennusfragmentteja ja -piirustuksia. Toisen kerroksen huonetilat saatetaan kustavilaiseen asuunsa lukuunottamatta päätyhuonetta (ns. tornihuone), jossa säilytetään puinen laipio v. 1892 tehtyine koristemaalauksineen. Yhteydet huoneista toiseen järjestetään alkuperäisten oviaukkojen kautta.

Ullakkokerros:

Ullakkotiloista on purettu 1900-luvun aikana rakennetut ullakkokomerot. Kattotuolit ovat pääosiltaan säilyneet alkuperäisessä muodossaan ja niitä voidaan käyttää edelleen. Ruodelaudat ovat peräisin rakennuksen alkuperäisestä lautakatteesta. Kattoikkunoita on lisätty ja muutettu 1910-luvulla. Ylimääräiset ikkunat puretaan ja muut saatetaan alkuperäiseen asuunsa.

Julkisivu etelään:

Rakennuksen kattomuoto säilyy ennallaan. 1910-luvulla tehty kattoikkuna ja myöhemmin muuratut piiput puretaan. Alkuperäisistä piipuista poistetaan niihin tehdyt lisäykset. Vuosina 1846, 1869 ja 1886 avatut ikkunat muurataan umpeen ja alkuperäiset ikkuna-aukot palautetaan ensimmäiseen ja toiseen kerrokseen. Aukkojen mitoitus ja sijoitus määritellään tutkimustulosten perusteella. Kehämuuriin puhkaistut aukot muurataan umpeen ja muurin revetointi korjataan.

Julkisivu pohjoiseen:

Rakennuksen ikkunat ja ovet palautetaan alkuperäisille paikoilleen. Aukkojen mitoitus ja sijoitus määritellään tutkimustulosten perusteella. Kattomuoto pysyy ennallaan. 1910 uusitut kattoikkunat poistetaan ja korvataan alkuperäissuunnitelmien mukaisilla kattoikkunoilla. Mitoitus ja muoto selvitetään rakennuspiirustusten avulla. 1900-luvulla rakennetut piiput puretaan ja alkuperäisistä piipuista poistetaan niihin tehdyt lisäykset.

Portti:

Vuonna 1886 rakennettu yhdyskäytävä porttitornirakennuksen ja läntisen kehämuurirakennuksen väliltä on purettu. Kehämuuriin v. 1740 puhkaistun portin paikalle rakennetaan 1780-luvulta säilyneiden piirustusten perusteella uusi portti, johon sijoitetaan huoltokäytävä. Portin korkeus noudattaa porttitorni- ja läntisen kehämuurirakennuksen räystäskorkeutta.

Rakennukseen liittyvät kehämuurin osat ja fragmentit:

Porttitornirakennuksen eteläpäätty muodostuu todennäköisesti jo 1400-luvulla rakennetusta porttitornista. Ensimmäisen kerroksen lattian alta purettiin sinne myöhemmin rakennettu kellari. Torniossa on hyvin säilynyt, sisäpinnaltaan se on harmaakivinen ja perustettu suoraan moreeniin. Tornin seinissä olevista jäljistä voi päätellä, että siinä on ollut ainakin yksi välipohja.

Porttitornirakennus on rakennettu kehämuurin viereen siten, että ensimmäisen kerroksen kohdalla rakennuksen kaakkoisseinänä on tämä kehämuuri. Tältä kohdista muuri on neljän metrin paksuinen. Lattioiden alta tuli näkyviin keskiaikaisen kehämuurin eteläkulma. Tämä muuri on ollut käytössä ennen porttitornin ja nykyisin ulkoseinänä olevan kehämuurin rakentamista. Rakennuksen alla on myös näkyvissä kivetty piha, joka mahdollisesti on keskiaikaista alkuperää.